

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
AUDITO KOMITETAS**

**SPRENDIMAS
DĖL BŪTINO POREIKIO PERŽIŪRĖTI VYRIAUSYBĖS NUSTATYTĄ 100 PROC.
ŽALIŲJŲ PIRKIMŲ VYKDYMO 2023 M. TIKSLĄ**

2022 m. lapkričio 30 d. Nr. 141-S-8
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetas,

vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo statuto 59¹ straipsniu,

įvertinęs Valstybės kontrolės 2022 m. rugsėjo 8 d. vertinimo ataskaitoje Nr. VRE-3 „Ar esame pasirengę vykdyti žaliuosius pirkimus 100 proc.“ konstatuotus faktus, kad Vyriausybei nustatant ambicingus tikslus 2023 m. ne mažiau kaip 100 proc. viešųjų pirkimų atlikti taikant žaliųjų pirkimų kriterijus nebuvo įvertintas šio tikslo poveikis viešiesiems finansams, verslo galimybės prisitaikyti prie pasikeitusių perkančiųjų organizacijų ir subjektų poreikių bei siektinas poveikis aplinkai,

pabrėždamas, kad Vyriausybės nustatytas 100 proc. žaliųjų pirkimų vykdymo 2023 m. tikslas negali būti savitikslis, priešingai, sprendimai susiję su viešųjų finansų panaudojimu turi būti priimti atsakingai, įvertinus ir objektyviais įrodomais pagrindus tokio siekio realų poveikį ne tik aplinkai, bet ir viešųjų pirkimų proceso dalyviams, viešųjų finansų poreikį, kitaip sudaromos prielaidos žaliųjų viešųjų pirkimų rodiklius įgyvendinti formaliai, o viešuosius finansus naudoti ne pačiu efektyviausiu ir racionaliausiu būdu,

atkreipdamas dėmesį, kad susiklosčius geopolitinei situacijai dėl karo Ukrainoje, problemų prekių, paslaugų, žaliavų tiekimo grandinėse, nestabilios infliacijos, energetikos krizės sukeltų padarinių, imperatyvus reikalavimas 2023 m. viešiesiems pirkimams 100 proc. taikyti žalumo reikalavimus pagilins ir taip opias viešųjų pirkimų problemas - vieno tiekėjo dalyvavimą pirkimuose, mažėjančią pasiūlą, didėjančias „žaliųjų“ prekių ir paslaugų kainas ir t.t.,

pažymėdamas, kad nustatyti kriterijai, kai pirkimas laikomas „žaliu“, viešųjų pirkimų dalyviams įvykdžius „žalumo“ kriterijus, kuriuos jie turi galimybę nusistatyti patys ir taikyti visiems pirkimams, nebūtinai reiškia „žaliojo“ objekto įsigijimą ir neatspindi tikslo žalinti viešuosius pirkimus, suformuojant gamybos ir vartojimo tendencijas, išplečiant mažiau aplinkai kenkiančių produktų ir paslaugų rinkas, skatinant aplinkosauginių technologijų kūrimą, tačiau priešingai - galimai sukuriama prielaidos piktnaudžiavimui,

neskaidriam viešųjų pirkimų vykdymui, kainų augimui, neefektyviam lėšų panaudojimui, mažinama rinkos dalyvių konkurencija,

manydamas, kad kuriama ydinga praktika, kuomet siekiant valstybės nustatytų tikslų, nėra suderinamumo tarp nacionalinių strateginių dokumentų nuostatų (skirtinguose nacionaliniuose dokumentuose numatyti skirtingi tikslų įgyvendinimo terminai), o teisinis žaliųjų kriterijų reikalavimų nustatymas susiję su skirtingų ministrų valdymo sritimis, tvirtinamas skirtingo lygmens teisės aktais - dalis specialiųjų viešųjų pirkimų kriterijų nustatyti Vyriausybės nutarimu, o kiti – žemesnės galios teisės aktais, sukuria teisinį netikrumą dėl reikalavimų svarbos valstybei ir apsunkina tokių kriterijų taikymą praktikoje, neužtikrina sisteminių sprendimų dėl reikiamo finansavimo užtikrinimo,

accentuodamas, kad Lietuva išsiskiria ambicingumu iš kitų Europos valstybių, nustačiusi 100 proc. žaliųjų pirkimų vykdymo 2023 m., nes rinkos ir pirkimų vykdytojų adaptacijai skirti 2 metai buvo akivaizdžiai per trumpos laikas pasiruošti tokių tikslų įgyvendinimui, neskiriant tam papildomo finansavimo, be to neatkreiptas dėmesys ir laiku nesureaguota, kad 2023 m. yra nepalankūs tokiam perėjimui dėl karo Ukrainoje, sunkumų su žaliavų tiekimu, gamyba, logistika ir transportavimu,

siekdamas prisidėti prie racionalaus ir efektyvaus viešųjų finansų naudojimo,

skatindamas priimti sisteminius bei kryptingus sprendimus, kad žalieji viešieji pirkimai kurtų realią naudą siekiant aplinkosauginių tikslų,

n u s p r e n d ž i a:

1. Prašyti Vyriausybės:

1.1. įvertinti 2022 m. pasiekto žaliųjų viešųjų pirkimų rodiklio – 61 proc. poveikį bei naudą aplinkai, viešiesiems finansams, atliekant išsamią esamo reikalavimo įgyvendinimo kaštų ir naudos analizę;

1.2. įvertinti, ar 2022 m. žaliųjų viešųjų pirkimų įgyvendinimo procentas pasiektas skaidriai ir racionaliai naudojant viešuosius finansus, kiek žaliųjų viešųjų pirkimų buvo įvykdyta, siekiant „žalumo“ rodiklių įgyvendinimo, o kiek tik formaliai taikant žaliųjų viešųjų pirkimų kriterijus, kokie nustatyti kriterijai kelia rizikas žaliuosius viešuosius pirkimus vykdyti tik formaliai, o ne siekiant „žalumo“ tikslų;

1.3. atlikus pasiektų žaliųjų viešųjų pirkimų rodiklių vertinimus ir analizes, priimti strateginius sprendimus, kuriose srityse ir kokius produktus įsigyjant žaliųjų viešųjų pirkimų vykdymas sukuria realią pridėtinę vertę, prisidedant prie aplinkos politikos tikslų, susijusių su klimato kaitos problemų sprendimu, efektyvesniu ir veiksmingesniu išteklių naudojimu, ieškoti galimybių skatinti rinkos dalyvius prisidėti prie viešųjų pirkimų „žalinimo“ keičiant gamybos ir vartojimo tendencijas, išplečiant mažiau aplinkai kenkiančių produktų ir paslaugų rinkas, skatinant aplinkosauginių technologijų kūrimą;

1.4. identifikavus sritis, kuriose vykdant žaliuosius viešuosius pirkimus kuriama reali pridėtinė vertė siekiant aplinkosaugos tikslų, o ne sukuriant administracinę naštą pirkimų vykdytojams užtikrinti formalų žaliųjų viešųjų pirkimų kriterijų taikymą, Vyriausybės *in corpore*, o ne atskirų ministerijų srityse, tvirtinamuose teisės aktuose nustatyti aiškius ir konkrečius kriterijus, kurie turėtų reikšmingą poveikį valstybės tikslų

pasiekimui, derinant realų kriterijų taikymo poveikį aplinkai ir finansinį poreikį racionaliam ir efektyviam viešųjų finansų naudojimui, vykdant žaliuosius viešuosius pirkimus;

1.5. identifikavus strategines kryptis ir sritis, kuriose turėtų būti vykdomi žalieji viešieji pirkimai, ieškoti galimybių kaip prisidėti prie rezultatyvių žaliųjų viešųjų pirkimų vykdymo, skiriant reikiamą finansavimą kontrolės ir priežiūros institucijoms, užtikrinant sklandų žaliųjų viešųjų pirkimų įgyvendinimą;

1.6. priimant sprendimus dėl valstybėje siekiamų tikslų ir jų poreikio bei įgyvendinimo galimybių, išanalizuoti nacionalinių planavimo dokumentų neatitikimus ir imtis atitinkamų veiksmų, siekiant juos pašalinti, ieškoti būdų, kaip Seimas, kaip įstatymų leidžiamoji valdžia, galėtų prisidėti prie valstybės „žalinimo“ tikslų įgyvendinimo kokybės;

1.7. pateikti Audito komitetui sprendimus pagrindžiančią informaciją, kuo remiantis ir kaip buvo nustatyti Vyriausybės tikslai 2023 m. ne mažiau kaip 100 proc. viešųjų pirkimų atlikti taikant žaliųjų pirkimų reikalavimus;

1.8. peržiūrėti nustatytą valstybės tikslą 2023 m. ne mažiau kaip 100 proc. viešųjų pirkimų atlikti taikant žaliųjų pirkimų reikalavimus, ir kol bus priimti strateginiai sprendimai dėl žaliųjų viešųjų pirkimų vykdymo pagal realų poreikį, ieškoti galimybių nustatyti, kad nuo 2023 m. žalieji viešieji pirkimai būtų prioritetiniai vykdant viešuosius pirkimus (dominuojančia rūšimi), išliktų pagrindine kryptimi taršiausiose srityse, tačiau nedidintų administracinės naštos produktus „žalinant“ formaliai, atsisakant privalomumo 100 proc. viešųjų pirkimų atlikti taikant žaliųjų pirkimų reikalavimus, ir apie tai informuoti pirkimų vykdytojus.

2. Prašyti Specialiųjų tyrimų tarnybos atlikti vertinimą, ar įgyvendinant Vyriausybės nustatytus tikslus 2022 m. vykdyti nemažiau kaip 50 proc. žaliųjų viešųjų pirkimų, nepadidėjo korupcijos apraiškos vykdant žaliuosius viešuosius pirkimus.

3. Prašyti iki 2023 m. sausio 1 d. informuoti Audito komitetą apie numatomus atlikti veiksmus, priemones ir konkrečius jų įgyvendinimo terminus, įgyvendinant Audito komiteto pateiktas rekomendacijas.

Komiteto pirmininkas

Zigmantas Balčytis